

На реци Бистрици, у непосредној близини Призрена, уз сам пут који од овог града води у Сиринићку жупу и живописне пределе на северном ободу Шар планине, налазе се рушевине манастира Светих Арханђела, задужбине знаменитог цара Душана, у којем је он после смрти и сахрањен.

Био је то, кажу, један од највећих и најлепших споменика средњег века, подигнут између 1348. и 1352. године. Манастирски комплекс чинили су велика црква Светих Арханђела, мања црква Светог Николе, конаци, библиотека, болница и велики манастирски зид, којим је све то било опасано.

На Призренској Бистрици, непосредно уз манастир, налази се и данас чувени Душанов мост, који је повезивао царев манастир са његовим дворцем у оближњем Рибнику и царевом палатом у Призрену.

О градњи и каснијем историјату Светих Арханђела постоји доста података у стручној литератури. Тако наши угледни историчари подсећају да је цар Душан у време изградње овог манастирског комплекса издао повељу којом се у посед манастира одређују 93 села, као и рудник гвожђа у Топлици. Реч је о Арханђеловској повељи, издатој између

1348–1353. године, чији је једини сачувани препис нађен 1860. године у некадашњој црквици Светог Николе у селу Кориши код Призрена. Овом повељом се за првог игумана Светих Арханђела именује Јаков Церски, каснији митрополит и познати средњовековни српски писац, чији је лик сачуван на једном пергаментном јеванђељу из 1354. године.

Тешки дани за манастир и његове монахе настали су после пада Призрена под турску власт, 1455. године. Манастир је тада доста страдао, да би у времену које је следило стално био на удару турских власти, које су подстицале његово разграђивање. Крајем 16. века, како показују стари записи, Свети Арханђели су потпуно запустели. Само неколико деценија касније од материјала са овог порушеног споменика призренски Синан-паша подигао је себи у Призрену велику џамију, која и данас доминира панорамом града. Штавише, на архитектонском лицу ове исламске богомоље, коју је Синан-паша подигао 1615. године, и сада су видљиви делови декоративне пластике, посебно капитела, са Светих Арханђела који су узидани у џамију.

Главна црква манастирског комплекса имала је основу уписаног крста са три олтарске апсиде: средња је шира и споља прстенаста, док су бочне мање и троугласте. Основа је решена на византијски начин - уписани крст на правоугаонику. Велико кубе ослања се на четири лука која су држала четири стуба. На цркви су вероватно постојала и четири мања кубета.

Фасада је била обложена белим и црвеним мермером и са два кордонска венца подељена у три зоне. Под у припрати био је од црвених и плавих плоча, а у осталим црквеним просторима под су чинили мозаици, у које су укомпоновани геометријски орнаменти, лавови, птице, рибе и фантастичне животиње. Овај мозаик је најлепше ликовно остварење те врсте у српској уметности у времену када су настали Свети Арханђели. Иконостас ове цркве био је од камена.

Душанова царска лавра

Пише: Драгиша Спремо
петак, 07 јануар 2011 11:00

